Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
ELEANOR SHARPSTON
prednesené 15. mája 2012 [1]

Vec C-79/11

Procura della Repubblica
protiMauriziovi Giovanardimu,Andreovi Lastinimu,Filippovi Riccimu,Vitovi Piglionicovi,Massimilianovi Pemporimu,Gezimovi Lakjovi,Elettrifer Srl, Rete Ferroviaria Italiana SpA

[návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný Tribunale di Firenze (Taliansko)]

„Policajná a súdna spolupráca v trestných veciach — Trestná zodpovednosť právnických osôb — Právo obetí trestných činov na odškodnenie“

1. Týmto návrhom na začatie prejudiciálneho konania sa Súdny dvor žiada o výklad ustanovení rámcového rozhodnutia Rady 2001/220 o postavení obetí v trestnom konaní [2], a najmä článku 9 tohto rozhodnutia.

2. Otázkou je, či, a ak áno, v akom rozsahu môže obeť trestného činu vymáhať odškodnenie, pokiaľ ide o škodu spôsobenú týmto činom, nielen od fyzickej osoby alebo osôb, ktoré čin spáchali, ale aj od právnickej osoby, ktorá sa podľa vnútroštátneho právneho systému daného členského štátu považuje za zodpovednú za jeho spáchanie.

Právny rámec

Právna úprava Únie

3. Na osobitnom zasadnutí v Tampere 15. a 16. októbra 1999, týkajúcom sa vytvorenia priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti v Európskej únii, sa Európska rada uzniesla okrem iného na vypracovaní minimálnych štandardov týkajúcich sa ochrany obetí trestných činov. Tieto štandardy mali zahŕňať práva obetí na odškodnenie v prípade škôd spôsobených trestným činom. [3]

4. Rámcové rozhodnutie bolo prijaté na účely vykonania tejto rezolúcie. [4]

1 — Jazyk prednesu: angličtina.

2 — Rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV z 15. marca 2001 o postavení obetí v trestnom konaní (Ú. v. ES L 82, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 72, ďalej len „rámcové rozhodnutie“).

3 — Pozri bod 32 záverov Európskej rady zo zasadnutia v Tampere 15. a 16. októbra 1999.

4 — Odôvodnenie 3 rámcového rozhodnutia.

5. Odôvodnenia 4, 5 a 7 rámcového rozhodnutia stanovujú:

„(4) Členské štáty by mali aproximovať svoje právne predpisy v rozsahu nevyhnutnom na dosiahnutie cieľa, aby sa obetiam trestných činov poskytol vysoký stupeň ochrany bez ohľadu na to, v ktorom členskom štáte sa nachádzajú.

(5) Potreby obetí treba posudzovať a riešiť komplexným, koordinovaným spôsobom, aby sa predišlo čiastočným alebo nedôsledným riešeniam, ktoré môžu viesť k sekundárnej viktimizácii.

…

(7) Opatrenia na pomoc obetiam trestných činov a najmä opatrenia týkajúce sa odškodnenia a sprostredkovania sa netýkajú opatrení v občianskoprávnom konaní.“

6. Článok 1 obsahuje nasledujúce definície:

„a) ‚obeť‘ je fyzická osoba, ktorá utrpela ujmu… priamo spôsobenú konaním alebo nekonaním, ktoré je porušením trestného práva členských štátov;

…

c) ‚trestné konanie‘ sa interpretuje podľa príslušného vnútroštátneho práva.“

7. Nenachádza sa tu definícia pojmu „páchateľ“.

8. Článok 9 ods. 1 rámcového rozhodnutia (nazvaný „Právo na odškodnenie v priebehu trestného konania“) stanovuje:

„Každý členský štát zabezpečí, aby obete trestných činov boli oprávnené získať rozhodnutie v primeranej lehote o odškodnení zo strany páchateľa v priebehu trestného konania, okrem určitých prípadov, kde vnútroštátne právo stanovuje odškodnenie, ktoré sa má priznať iným spôsobom.“

Vnútroštátna právna úprava

9. Článok 185 talianskeho Codice Penale (trestný zákon) uvádza, že páchatelia trestných činov sú povinní odškodniť obeť za ujmu, ktorú jej spôsobili v dôsledku svojich činov. Tieto činy môžu viesť aj k zodpovednosti za odškodnenie od osoby alebo osôb (fyzických alebo právnických), ktoré sú zodpovedné za konanie páchateľa.

10. Článok 74 Codice di procedura penale (trestný poriadok) priznáva obeti takého trestného činu právo žiadať o odškodnenie v rámci adhézneho konania. V prípade úspechu v tomto konaní získa obeť odškodnenie od obvineného rovnakým spôsobom, ako keby – hoci (vo väčšine prípadov) v skoršom štádiu – podala samostatnú žalobu proti obvinenému v občianskoprávnom konaní, pokiaľ ide o tú istú škodu.

11. Až do prijatia Decreto Legislativo (legislatívny dekrét) č. 231/2001 (ďalej len „legislatívny dekrét“) talianska právna úprava uplatňovala zásadu *societas delinquere non potest* [5]. Právnické osoby síce mohli byť nepriamo zodpovedné za protiprávne činy tých, za ktorých boli zodpovedné v občianskoprávnom konaní, nemohli však byť ako také stíhané za spáchanie trestného činu podľa talianskeho práva.

5 — Alebo, ako je to uvedené v návrhu na začatie prejudiciálneho konania „no soul to damn, no body to kick“.

12. Článok 1 tohto dekrétu stanovuje zodpovednosť právnických osôb za protiprávne konanie, ktorá je formálne označená ako „správna“ zodpovednosť. Toto ustanovenie sa vzťahuje na spoločnosti a podniky, ktoré majú právnu subjektivitu, ako aj na združenia vrátane tých, ktoré nemajú právnu subjektivitu. Neuplatňuje sa však na štát ani na územné celky, verejné orgány, ktoré nevykonávajú žiadne hospodárske funkcie, ani na subjekty, ktoré majú ústavnú funkciu. [6]

13. Kapitola I legislatívneho dekrétu pozostáva z troch oddielov. Prvý z nich obsahuje všeobecnú časť stanovujúcu kritériá, ktoré musia byť splnené na to, aby bola právnická osoba zodpovedná podľa dekrétu. Tretí oddiel spresňuje (s odkazom na ustanovenia trestného zákona) konkrétne činy, za ktoré môže byť právnická osoba zodpovedná.

14. Pokiaľ ide o uplatniteľné kritériá, článok 5 legislatívneho dekrétu vymedzuje fyzické osoby, ktoré môžu v prípade spáchania trestného činu vyvolať zodpovednosť právnickej osoby. V podstate ide a) o osoby, ktoré vykonávajú riadiacu alebo manažérsku funkciu, a b) o osoby, ktoré sú kontrolované tými, ktorí pôsobia v takejto funkcii. Články 6 a 7 ďalej spresňujú okolnosti, za ktorých môže byť zodpovednou právnická osoba. Ak daný trestný čin spáchal jednotlivec, ktorý vykonáva riadiacu alebo manažérsku funkciu, bude tu existovať domnienka zodpovednosti právnickej osoby. Domnienka môže byť vyvrátená len v prípade, ak môže právnická osoba preukázať, že dodržala a účinne uplatnila organizačný a riadiaci systém, ktorý je schopný zabezpečiť, že nedôjde k spáchaniu dotknutých trestných činov, alebo že daný jednotlivec systém nedovolene obišiel alebo zneužil. Pokiaľ ide o jednotlivcov, ktorí nevykonávajú riadiacu alebo manažérsku funkciu, domnienka zodpovednosti právnickej osoby nebude existovať. Namiesto toho je potrebné preukázať, že spáchanie trestného činu bolo možné v dôsledku neuplatnenia potrebných štandardov riadenia a kontroly.

15. Podľa článku 25g legislatívneho dekrétu trestné činy uvedené v osobitnej časti zahŕňajú zabitie a vážne ublíženie na zdraví.

16. Treba spomenúť ďalšie štyri ustanovenia legislatívneho dekrétu. Článok 8 stanovuje, že zodpovednosť právnickej osoby za trestný čin môže byť samostatná, to znamená, že môže existovať aj vtedy, ak nie je možné identifikovať fyzickú osobu, ktorá sa dopustila daného trestného činu, alebo ak takúto osobu nie je možné obviniť. Článok 34 stanovuje, že na právnickú osobu, ktorá je obvinená na základe vyššie uvedených ustanovení, sa uplatnia tie pravidlá, ktoré sú stanovené v legislatívnom dekréte, a prípadne tie, ktoré sú stanovené v trestnom poriadku alebo v legislatívnom dekréte č. 271/1989[7]. Článok 35 ďalej stanovuje, že procesné pravidlá, ktoré sa vzťahujú na fyzickú osobu obvinenú z trestného činu, sa majú na právnickú osobu, ktorá je obvinená na základe vyššie uvedených ustanovení, uplatniť v takom rozsahu, v akom sú uplatniteľné. Podľa článku 36 je príslušným súdom vo vzťahu k obvineným právnickým osobám trestný súd, ktorý je príslušný vo veciach trestných činov spáchaných fyzickými osobami.

17. Článok 74 trestného poriadku stanovuje, že obeť trestného činu (alebo jej právni nástupcovia) si môže uplatniť právo na odškodnenie v trestných konaniach okrem iného proti osobe, ktorá je obvinená zo spáchania trestného činu, pokiaľ ide o vymáhanie náhrady akejkoľvek škody, ktorá v dôsledku trestného činu vznikla.

18. Článok 83 trestného poriadku stanovuje:

„Osoba, ktorá má občianskoprávnu zodpovednosť za činy obvineného, môže byť žalovaná v trestných konaniach [obeťou týchto činov]… Obvineného možno žalovať o prípadnú občianskoprávnu zodpovednosť za konanie spoluobvineného v prípade, ak bol oslobodený alebo sa voči nemu zastavilo trestné stíhanie.“

6 — Na pojednávaní bolo potvrdené, že na žiadnu z právnických osôb uvedených v bode 19 nižšie sa táto výnimka neuplatňuje.

7 — Legislatívny dekrét z 28. júla 1989 o vykonávacích, koordinačných a prechodných ustanoveniach týkajúcich sa trestného poriadku.

Skutkový stav, konanie a prejudiciálna otázka

19. Dňa 2. októbra 2008 došlo na železničnom uzle neďaleko Florencie k nehode. K tejto nehode došlo údajne v dôsledku chybného vykonania prác (z nedbanlivosti v zmysle článkov 41, 113 a článku 589 ods. 2 a 4 talianskeho trestného zákona) zo strany M. Giovanardiho a štyroch ďalších osôb.[8] Tieto osoby sú obžalované na základe obžaloby podanej Pubblico Ministero (prokurátor) na Ufficio del Giudice delle indagini preliminary (Úrad vyšetrujúceho sudcu) na Tribunale di Firenze (Okresný súd vo Florencii) 28. júla 2010. Dotknuté osoby boli zamestnancami Rete Ferroviaria Italiana (ďalej len „RFI"), štátnej železničnej spoločnosti. Pri tejto nehode došlo k usmrteniu A. Marraia, A. Bardellimu museli amputovať nohu a A. Tomberli bol vážne zranený. Všetky obete boli takisto zamestnancami RFI.

20. V rámci obžaloby vznesenej voči uvedeným jednotlivcom sa v súvislosti s nehodou podáva obžaloba aj na dve právnické osoby, Elettri Fer s.r.l (ďalej len „Elettri Fer") a RFI. Táto obžaloba bola podaná okrem iného na základe článku 25g legislatívneho dekrétu.

21. V konaní pred vnútroštátnym súdom A. Bardelli a splnomocnení zástupcovia príbuzných A. Marraia (ďalej len „žalobcovia vo veci samej") podali návrh na začatie adhézneho konania podľa článku 74 a nasl. trestného poriadku. Žiadajú o odškodnenie, pokiaľ ide o všetky majetkové a nemajetkové škody, ktoré im vznikli v dôsledku nehody, a žiadajú súd o začatie tohto konania nielen vo vzťahu k jednotlivcom, ktorí sa údajne dopustili týchto trestných činov, ale aj vo vzťahu k spoločnostiam Elettri Fer a RFI.

22. Vnútroštátny súd má rozhodnúť o námietke podanej proti tejto žalobe z dôvodu, že taliansky zákon neumožňuje, aby obete trestného činu a ich splnomocnení zástupcovia v rámci trestných konaní žalovali priamo právnické osoby.

23. Vnútroštátny súd konštatuje, že otázka vznesená námietkou bola predmetom mnohých diskusií, ale podľa jeho názoru doteraz nebola vyriešená. Poznamenáva, že podľa vnútroštátneho práva sa má trestný čin spáchaný právnickou osobou kvalifikovať ako nepriamy a následný, a preto ho nie je možné považovať za príčinne rozhodujúci pri spáchaní predmetných trestných činov. Po zvážení tvrdení v prospech námietky a proti nej zastáva názor, že aj keď existujú pochybnosti, správny výklad vnútroštátneho práva podporuje tvrdenia účastníkov konania, ktorí podali námietku.

24. Za týchto okolností vnútroštátny súd položil Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Je talianska právna úprava v oblasti správnej zodpovednosti právnických osôb podľa [legislatívneho dekrétu] v znení neskorších zmien v súlade s právom Spoločenstva v oblasti ochrany obetí trestných činov v trestnom konaní, keďže ‚výslovne' neupravuje možnosť žalovať právnické osoby o zodpovednosť za škody spôsobené obetiam trestných činov v rámci trestného konania?"

25. Písomné pripomienky predložili splnomocnení zástupcovia príbuzných A. Marraia, nemecká, talianska, holandská a rakúska vláda a Európska komisia. Na pojednávaní, ktoré sa konalo 15. marca 2012, predniesli pripomienky splnomocnení zástupcovia príbuzných A. Marraia, nemecká a talianska vláda a Komisia.

8 — Ide o skutkový stav, ktorý je opísaný v návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Spis vnútroštátneho súdu naznačuje, že z daného trestného činu môže byť v skutočnosti obvinených spolu šesť jednotlivcov, čo sa odráža aj v zozname účastníkov konania uvedenom na titulnej strane týchto návrhov.

Posúdenie

Úvodné poznámky

Právomoc Súdneho dvora

26. Rámcové rozhodnutie bolo prijaté na základe článku 31 a článku 34 ods. 2 písm. b) EÚ. Tieto ustanovenia boli súčasťou hlavy VI Zmluvy o EÚ, nazvanej „Ustanovenia o policajnej a súdnej spolupráci v trestných veciach“. Článok 35 ods. 1 EÚ udeľuje Súdnemu dvoru právomoc rozhodovať v prejudiciálnom konaní okrem iného o výklade rámcových rozhodnutí prijatých v rámci tejto hlavy, vždy však za podmienok stanovených v tomto článku. Tieto podmienky zahŕňali požiadavku podľa článku 35 ods. 2 EÚ, aby členský štát najskôr vyhlásil, že uznáva právomoc Súdneho dvora rozhodovať o prejudiciálnych otázkach v zmysle predchádzajúceho odseku. Talianska republika tak urobila na základe vyhlásenia, ktoré nadobudlo platnosť 1. mája 1999. [9]

27. Po prijatí rámcového rozhodnutia vstúpila do platnosti Lisabonská zmluva. [10]

28. Ako Súdny dvor uviedol v rozsudku X [11], účinok článku 9 a článku 10 ods. 1 protokolu č. 36 o prechodných ustanoveniach pripojeného k Zmluve o FEÚ spočíva v tom, že právne účinky tohto rámcového rozhodnutia sú zachované bez ohľadu na vstup tejto zmluvy do platnosti a právomoci Súdneho dvora v prejudiciálnych konaniach zostávajú rovnaké. [12]

29. Súdny dvor teda má právomoc rozhodovať o prejudiciálnych otázkach.

Smernica 2004/80

30. Hoci vnútroštátny súd výslovne neupozorňuje na problém, ktorý je nastolený v položenej otázke, v návrhu na začatie prejudiciálneho konania uvádza, že žiada o usmernenie, nielen pokiaľ ide o výklad rámcového rozhodnutia, ale aj pokiaľ ide o uplatniteľnosť smernice 2004/80 [13] na vyššie opísané okolnosti.

31. Z článku 1 tejto smernice jasne vyplýva, že sa uplatňuje len na prípady, keď došlo k „násilným úmyselným trestným činom“, ktoré zahŕňajú cezhraničný prvok. V prejednávanej veci neexistuje žiadny náznak toho, že za predpokladu, že k spáchaniu trestných činov došlo, boli tieto trestné činy spáchané úmyselne. Neexistuje tu ani cezhraničný prvok. Z toho dôvodu smernica za daných okolností nie je uplatniteľná [14] a nebudem sa ňou ďalej zaoberať.

Prejudiciálna otázka

32. Vnútroštátny súd žiada svojou otázkou o usmernenie, pokiaľ ide o zlučiteľnosť určitých ustanovení vnútroštátnych právnych predpisov s článkom 9 ods. 1 tohto rámcového rozhodnutia. Je zrejmé, že vnútroštátne právne predpisy umožňujú obeti trestného činu spáchaného fyzickou osobou vymáhať odškodnenie od tejto osoby v rámci trestných konaní. [15] Ak bol však trestný čin spáchaný právnickou

9 — Pozri v tomto zmysle informáciu týkajúcu sa dátumu nadobudnutia platnosti Amsterdamskej zmluvy (Ú. v. ES L 114, 1999, s. 56).

10 — Dňa 1. decembra 2009.

11 — Rozsudok z 21. decembra 2011, C-507/10, Zb. s. I-14241. Pozri body 18 až 22.

12 — Podľa článku 10 ods. 3 protokolu prechodné ustanovenie, ktoré predstavuje článok 10 ods. 1, stráca účinnosť päť rokov odo dňa nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy, to znamená 30. novembra 2014.

13 — Smernica Rady 2004/80/ES z 29. apríla 2004 o odškodňovaní obetí trestných činov (Ú. v. EÚ L 261, s. 15; Mim. vyd. 19/007, s. 65).

14 — Pozri v tomto zmysle rozsudok z 28. júna 2007, Dell'Orto, C-467/05, Zb. s. I-5557, bod 57.

15 — V zmysle článku 74 trestného poriadku.

osobou, vnútroštátny súd zastáva názor, že takáto žaloba je neprípustná a obeť musí podať žalobu v občianskoprávnom konaní začatom osobitne na tento účel.[16] Vnútroštátny súd uvádza, že na účely začatia takého občianskoprávneho konania má obeť na výber. Poškodený môže čakať, kým prípadný odsudzujúci rozsudok voči páchateľom trestných činov nadobudne právoplatnosť, čo môže (v prípade, že sa proti rozsudku alebo trestu podá odvolanie) trvať aj roky, a až následne môže podať žalobu v občianskoprávnom konaní, kde bude samotné konanie pravdepodobne trvať ďalšie roky. Alternatívne môže obeť ihneď začať súbežné občianskoprávne konanie, ale aj keby tak urobila, z časového hľadiska by to bolo „veľmi zdĺhavé“ a viedlo by to k výraznému zvýšeniu nákladov.

33. Pokiaľ vnútroštátny súd svojou otázkou žiada Súdny dvor, aby rozhodol o zlučiteľnosti vnútroštátneho opatrenia s právom Únie, nepatrí to do právomoci Súdneho dvora. Súdny dvor však má právomoc poskytnúť vnútroštátnemu súdu výklad práva Únie, ktorý mu umožní posúdiť túto zlučiteľnosť s cieľom rozhodnúť spor, ktorý pred ním prebieha.[17] Ako správne poznamenáva Komisia, otázka môže byť preformulovaná tak, aby sa vnútroštátnemu súdu poskytla užitočná odpoveď. Otázkou je v podstate to, či článok 9 ods. 1 rámcového rozhodnutia umožňuje rozlišovať medzi fyzickými a právnickými osobami, ktoré spáchali trestný čin, pokiaľ ide o právo obete získať v trestnom konaní proti týmto osobám odškodnenie za ujmu, ktorá jej vznikla v dôsledku tohto trestného činu.

34. Nemecká, holandská a rakúska vláda vo svojich pripomienkach jednomyseľne zdôraznili určitú mieru voľnej úvahy, ktorú rámcové rozhodnutie priznáva členským štátom pri jeho vykonávaní. Súdny dvor uznal veľkú mieru voľnej úvahy, ktorá existuje v tomto zmysle.[18] Tento bod môže byť obzvlášť dôležitý v prípade, ak by riešenie mohlo byť v rozpore s ústavnými predpismi daného členského štátu, zatiaľ čo iná forma riešenia by s nimi v rozpore byť nemusela.[19] Zároveň však nemožno nebrať do úvahy skutočnosť, že účelom rámcového rozhodnutia bolo uložiť členským štátom povinnosti, pokiaľ ide o ciele, ktoré sa snaží dosiahnuť. Z toho vyplýva, že ide o oblasť, kde má Súdny dvor rozhodovať opatrne. Neznamená to však, že by nemal rozhodovať vôbec.

35. Prv než sa začnem zaoberať otázkou, akým spôsobom sa má článok 9 ods. 1 vykladať, je vhodné stručne posúdiť to, čo uvedené ustanovenie *nerobí*. Ustanovenie nevyžaduje, aby členské štáty zmenili svoje hmotné trestné právo, aby zaviedli alebo rozšírili pojem trestná zodpovednosť právnických osôb.[20] Inými slovami, nezaväzuje členské štáty, aby vytvorili zodpovednosť tam, kde neexistuje. Z toho dôvodu členský štát, ktorého právny poriadok stanovuje, že len fyzické osoby môžu byť odsúdené za trestný čin, neporušuje ustanovenia rámcového rozhodnutia, pokiaľ nestanovuje zodpovednosť právnických osôb, ktoré by za tento trestný čin mohli niesť niektorú súvisiacu zodpovednosť, a pokiaľ nestanovuje odškodnenie, ktoré je od týchto právnických osôb možné vymáhať podľa článku 9 ods. 1. Obeť, ktorá chce vymáhať odškodnenie v súvislosti s protiprávnym konaním, za ktoré je dotknutá právnická osoba údajne zodpovedná v tomto členskom štáte, bude musieť navrhnúť začatie občianskoprávneho konania so všetkými dôsledkami, ktoré z toho vyplývajú v rámci vnútroštátneho systému.

36. To však nie je tento prípad. Na základe návrhu na začatie prejudiciálneho konania, písomných pripomienok predložených Súdnemu dvoru a vyjadrení prednesených na pojednávaní zastávam názor, že podľa talianskeho práva:

— právnické osoby môžu byť zodpovedné za spáchanie protiprávneho činu v zmysle ustanovení legislatívneho dekrétu,

16 — Pozri bod 36 nižšie.

17 — Pozri v tomto zmysle okrem iného rozsudok z 8. júna 2006, WWF Italia a i., C-60/05, Zb. s. I-5083, bod 18.

18 — Pozri rozsudok z 21. októbra 2010, Eredics a Sápi, C-205/09, Zb. s. I-10231, bod 38.

19 — Pozri, pokiaľ ide o stanovisko Talianska, bod 35 nižšie.

20 — Pozri v tomto zmysle návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott v spojených veciach Gueye a Sánchez, C-483/09 a C-1/01 (rozsudok z 15. septembra 2011, Zb. s. I-8263), bod 39.

— protiprávny čin, z ktorého môžu byť právnické osoby obvinené, je klasifikovaný ako správny delikt: táto klasifikácia bola prijatá, aby sa zabránilo možným problémom, ktoré by mohli vzniknúť na základe talianskej ústavy, ak by mal byť čin spáchaný právnickou osobou kvalifikovaný špecificky ako „trestný“,

— kritériá stanovené vo všeobecnej časti legislatívneho dekrétu, podľa ktorých je protiprávny čin definovaný, sú stanovené na základe výslovného odkazu na ustanovenia trestného zákona, [21]

— protiprávny čin, ktorého sa dopustila právnická osoba, nie je považovaný za rovnocenný vo vzťahu k činu, ktorého sa dopustila fyzická osoba, ale táto zodpovednosť je klasifikovaná ako „nepriama a následná“; aby právnická osoba mohla niesť zodpovednosť, je nutné preukázať, že mala niesť zodpovednosť za konanie svojich úradníkov a/alebo zamestnancov,

— z toho vyplýva, že právnická osoba nemôže byť považovaná za priameho „páchateľa“ trestného činu spáchaného fyzickou osobou,

— zodpovednosť právnickej osoby sa však *zakladá na skutočnosti, že protiprávny čin bol spáchaný fyzickou osobou*; [22] inými slovami, bez spáchania tohto (trestného) činu nemôže vzniknúť zodpovednosť dotknutej právnickej osoby,

— konania proti právnickým osobám patria do právomoci trestných súdov, vzťahujú sa na ne ustanovenia trestného poriadku a budú spojené s trestnými konaniami proti fyzickej osobe či osobám, ktoré sa daného protiprávneho činu údajne dopustili. [23]

37. Zatiaľ čo talianska právna úprava neumožňuje obeti, aby sa v rámci adhézneho konania domáhala náhrady škody od právnickej osoby v trestných konaniach podľa článku 74 trestného poriadku, zdá sa, že rovnaký výsledok by bolo možné dosiahnuť v praxi iným spôsobom. V rozsudku vyhlásenom v októbri 2010 šiesty trestný senát Corte Suprema di Cassazione rozhodol:

„… v súlade s postupom stanoveným v legislatívnom dekréte je obeť v každom prípade chránená, pretože obeť môže nielen prijať okamžité opatrenia na ochranu svojich záujmov začatím občianskoprávneho konania, ale tiež žalovať právnickú osobu, pokiaľ ide o jej občianskoprávnu zodpovednosť, v zmysle článku 83 trestného poriadku v konaniach na určenie trestnej zodpovednosti páchateľa, ktorý sa dopustil protiprávneho konania v záujme alebo v prospech právnickej osoby, a môže tak – vo všeobecnosti – urobiť v tom istom konaní, ktoré bolo začaté na účely stanovenia zodpovednosti právnickej osoby.“ [24]

38. Samozrejme, prináleží vnútroštátnemu súdu, aby overil, či uvedené tvrdenie správne vystihuje právny stav podľa vnútroštátneho práva.

39. Sú pravidlá, ktoré som opísala vyššie, zlučiteľné s článkom 9 ods. 1 rámcového rozhodnutia?

40. Článok 9 ods. 1 chráni obete trestných činov tak, že zaväzuje členské štáty, aby zaviedli opatrenia na náhradu škody týchto obetí v primeranej lehote prostredníctvom trestných konaní. Tým, že obete stanovia svoje nároky týmto spôsobom, mali by, ako zdôrazňuje Komisia, využiť postup, ktorý je rýchlejší a zároveň menej nákladný než postup, pri ktorom by museli svoje pohľadávky vymáhať prostredníctvom samostatných občianskoprávnych konaní.

21 — Pozri bod 12 vyššie.

22 — Pozri rozsudok Corte Suprema di Cassazione z 5. októbra 2010, Cass. pen. č. 2251/11, bod 11.2.2, v ktorom tento súd nazval spáchanie trestného činu fyzickými osobami „hlavnou podmienkou“ („presupposto fondamentale“) vzniku zodpovednosti právnických osôb zodpovedných za ich správanie.

23 — Spojenie sa (celkom zjavne) nevykoná tam, kde sa uplatnia ustanovenia článku 8 legislatívneho dekrétu a konanie je začaté proti samotnej právnickej osobe.

24 — Pozri bod 11.2.5 rozsudku citovaného v poznámke pod čiarou 22.

41. Ustanovenie má dve časti. V prvej časti stanovuje všeobecné pravidlo, že členské štáty sú povinné zabezpečiť, aby obete trestných činov mali nárok dosiahnuť v primeranej lehote rozhodnutie o odškodnení zo strany páchateľa v trestných konaniach. Druhá časť je výnimkou zo všeobecnej zásady. Uplatňuje sa vtedy, ak „v niektorých prípadoch“ vnútroštátne právne predpisy stanovujú, že odškodnenie má byť poskytnuté iným spôsobom.

42. Najskôr sa budem sa zaoberať všeobecným pravidlom stanoveným v prvej časti článku 9 ods. 1 rámcového rozhodnutia a až neskôr výnimkou stanovenou v druhej časti.

Všeobecné pravidlo

43. Aké sú základné podmienky, na základe ktorých článok 9 ods. 1 ukladá členským štátom povinnosť zabezpečiť, aby bolo v primeranej lehote prijaté rozhodnutie o odškodnení obete za škodu spôsobenú trestným činom? Po prvé trestný čin musí existovať. Po druhé musí byť možné v rámci právneho poriadku členského štátu začať trestné konanie proti obvinenému vo vzťahu k takému činu. Po tretie musí prebehnúť trestné konanie.

44. Ak zohľadníme jasný príklad, uplatnenie týchto podmienok je zrejmé. Predpokladajme, že v určitom členskom štáte má bezohľadná jazda zo strany X počas výkonu jeho zamestnania pre Y (právnická osoba) za následok nehodu, ktorá spôsobí škodu jednej alebo viacerým obetiam. Tento členský štát uznáva zásadu zodpovednosti právnických osôb v prípade trestných činov a stíha právnické osoby, ktoré sa údajne dopustili takého konania, prostredníctvom trestných súdov obvyklým spôsobom. Predpokladajme ďalej, že pojem „páchateľ“ v článku 9 ods. 1 sa môže uplatniť aj na právnické osoby (k tomuto bodu sa vrátim nižšie [25]). V dôsledku tejto nehody sú tak X (ako fyzická osoba, ktorá sa priamo podieľala na vzniku dopravnej nehody), ako aj Y (ako právnická osoba nepriamo zodpovedná za jej príčinu) obvinení v trestnom konaní. Sú obvinení z úzko súvisiacich trestných činov. Je zjavné, že rámcové rozhodnutie vyžaduje, aby členský štát, ktorého právny poriadok ešte neposkytuje obetiam možnosť požadovať a (prípadne) získať odškodnenie prostredníctvom trestného konania, zmenil svoje vnútroštátne právne predpisy, ak má byť dodržaný článok 9 ods. 1.

45. Prejednávaná vec však nie je taká jednoduchá.

46. Vzhľadom na podmienky stanovené v bode 42 vyššie po prvé zastávam názor, že rámcové rozhodnutie sa netýka ani tak technickej klasifikácie „trestného činu“ podľa vnútroštátnych právnych predpisov ako jeho zásadnej povahy. Rámcové rozhodnutie zohľadňuje skôr podstatu než formu. Súdny dvor rozhodol, poukazujúc na veľkú mieru voľnej úvahy poskytnutú vnútroštátnym orgánom v súvislosti s konkrétnymi prostriedkami, ktorými sa rozhodnú prebrať ciele rámcového rozhodnutia, že s cieľom nezbaviť ho praktického dosahu je nutné rámcové rozhodnutie vykladať teleologicky. [26]

47. Na účely stanovenia zlučiteľnosti s článkom 9 ods. 1 preto nemôže byť relevantné, že vnútroštátny systém kvalifikuje daný trestný čin ako „nepriamy a následný“. Je nepravdepodobné, že by bola zodpovednosť právnickej osoby za trestné činy vo svojej podstate priama alebo primárna. Kvôli úplnosti dodávam, že nie je nutné, aby fyzické a právnické osoby boli obvinené z toho istého činu. Článok 9 ods. 1 na to, aby právnické osoby patrili do jeho pôsobnosti, nevyžaduje ani to, aby bola z daného trestného činu najskôr obvinená jedna alebo viaceré fyzické osoby.

25 — Pozri bod 49.

26 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Gueye a Sánchez, už citovaný v poznámke pod čiarou 20, body 57 a 58. Hoci uvedená vec sa týka výkladu článku 3 rámcového rozhodnutia, tak článok 3, ako aj článok 9 sú vyjadrené v zmysle rozhodnutia, ktoré bolo prijaté s cieľom zabezpečiť, aby boli potreby obetí zohľadnené a riešené komplexným spôsobom. Zastávam názor, že nie je dôvod na to, aby sa v tomto zmysle článok 9 vykladal odlišne od článku 3.

48. Pokiaľ ide o to, že talianske právo kvalifikuje porušenie práva, ktorého sa dopustila právnická osoba, ako „správne“,[27] zastávam názor, že je aj tak potrebné uplatniť tú istú zásadu výkladu. Z odôvodnenia 4 rámcového rozhodnutia vyplýva, že jeho cieľom je poskytnúť „vysokú úroveň ochrany“ obetiam trestného činu. Podľa článku 9 ods. 1 jedným zo spôsobov, ktorými sa snaží dosiahnuť tento cieľ, je umožniť odškodnenie týchto obetí prostredníctvom trestných konaní začatých v súvislosti s protiprávnym konaním, ktoré viedlo k danej škode. Uznávam, že prijatie rámcového rozhodnutia nezaväzovalo členské štáty, aby do svojho vnútroštátneho práva zaviedli pojem trestná zodpovednosť právnických osôb, ak tento pojem predtým nebol súčasťou ich systému.[28] Zastávam však názor, že členský štát, ktorý tento pojem *uznáva* ako súčasť svojho systému, nemôže byť oslobodený od svojej povinnosti poskytovať ochranu podľa článku 9 ods. 1 len na základe dôvodov, ktoré sú v podstate formálne.

49. V prejednávanej veci právny systém daného členského štátu stanovuje, že právnickým osobám vzniká zodpovednosť za protiprávne činy, prostredníctvom ustanovení, ktoré stanovujú, 1. že kritériá, podľa ktorých je definovaný protiprávny čin, sú stanovené s odkazom na ustanovenie trestného zákona, 2. že zodpovednosť za takýto čin sa zakladá na skutočnosti, že protiprávny čin bol spáchaný fyzickou osobou, a 3. že na konania proti právnickej osobe, ktoré sú vedené na trestných súdoch, sa uplatňujú ustanovenia trestného poriadku a za normálnych okolností budú spojené s konaniami proti fyzickej osobe či osobám, ktoré sa údajne dopustili daného protiprávneho činu. Článok 9 ods. 1 vyžaduje teleologický výklad, ktorý zohľadňuje podstatu pred formou. Skutočnosť, že vnútroštátne právo kvalifikuje zodpovednosť právnických osôb v prípadoch takých protiprávnych činov ako „správnu“, podľa môjho názoru nestačí na vylúčenie uplatnenia tohto článku, a teda nevylučuje povinnosť poskytnúť ochranu obetiam týchto činov.

50. Po druhé sa musí pre daný čin začať konanie proti páchateľovi. Hoci článok 1 písm. a) rámcového rozhodnutia definuje pojem „obeť“, neexistuje v ňom zodpovedajúca definícia pojmu „páchateľ“.[29] Za týchto okolností zastávam názor, že tomuto pojmu je potrebné prikladať jeho prirodzený a bežný význam. Je to široký pojem, ktorý sa používa v takom kontexte, že ak by ho normotvorca chcel vyjadriť reštriktívne, mohol tak urobiť. Preto môžem bez veľkých ťažkostí dospieť k záveru, že pojem „páchateľ“ treba vykladať v tom zmysle, že zahŕňa nielen fyzické osoby, ale aj právnické osoby, ktoré sú obvinené zo spáchania protiprávnych činov.

51. Po tretie musí ísť o trestné konanie. Táto požiadavka je zrejmá; bez nej by článok 9 ods. 1 nemal žiadny význam. Článok 1 písm. c) rámcového rozhodnutia stanovuje, že tento pojem sa má vykladať podľa príslušného vnútroštátneho práva. Inými slovami, neexistuje harmonizovaný európsky výraz, ktorý by sa mal vzťahovať na pojem „trestné konanie“. Vzhľadom na to, že v prejednávanej veci sa nevyskytujú pochybnosti o tom, že dané konanie je trestným konaním – čo na pojednávaní potvrdila talianska vláda[30] –, navrhujem tento bod ďalej neskúmať.

52. Ak sú tieto podmienky splnené, musí daný členský štát zabezpečiť, aby jeho vnútroštátne právo obsahovalo ustanovenia, ktoré umožňujú obeti protiprávneho činu zúčastniť sa na trestnom konaní spôsobom, ktorý jej umožní v *priebehu tohto konania* žiadať o primerané odškodnenie od obžalovaného. To zahŕňa právnické osoby.

27 — Pozri bod 11 vyššie.

28 — Pozri bod 34 vyššie.

29 — Na pojednávaní sa hovorilo o rozsudku vo veci Dell'Orto, už citovanom v poznámke pod čiarou 14, a návrhoch, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott v tejto veci. Kým Dell'Orto potvrdzuje, že doslovný a teleologický výklad pojmu „obeť“ môže zahŕňať len fyzickú osobu, táto vec neposkytuje žiadne usmernenie týkajúce sa správneho výkladu pojmu „páchateľ“.

30 — V zmysle článku 36 legislatívneho dekrétu. Pozri bod 15 vyššie.

53. V bode 36 vyššie som spomenula rozsudok Corte Suprema di Cassazione, ktorý dávala talianska vláda do pozornosti Súdnemu dvoru vo svojich pripomienkach a ktorý bol na pojednávaní predmetom rozsiahlej diskusie. Podľa tohto rozsudku obete protiprávnych činov, na ktorých sa podieľali právnické osoby, v skutočnosti nemôžu použiť článok 74 trestného poriadku na to, aby v adhéznom konaní vystupovali proti právnickým osobám. V skutočnosti však budú chránené, pretože 1. môžu začať občianskoprávne konania na účely uplatnenia svojho nároku voči týmto osobám a 2. môžu sa dovolávať článku 83 trestného poriadku, aby mohli uplatniť svoj nárok *pred trestnými súdmi iným spôsobom*. Prvá z možností – čiže možnosť začať občianskoprávne konanie – nie je pri tomto posúdení relevantná. Vnútroštátny súd poukázal aj na to, že využitie tejto možnosti bude pravdepodobne časovo náročnejšie.[31] Ak je to tak, ochranu, ktorú sa snaží rámcové rozhodnutie zabezpečiť, nebude možné dosiahnuť. Naopak možnosť odvolať sa na článok 83 trestného poriadku sa mi zdá relevantná. Ak je to skutočne možný spôsob pre obete týchto protiprávnych činov, skutočnosť, že talianske právne predpisy im môžu brániť v tom, aby začali adhézne konanie v rámci tohto konania, nemá vplyv na otázku, či vnútroštátna právna úprava spĺňa požiadavky článku 9 ods. 1 rámcového rozhodnutia.

54. Účastníci konania vyjadrili rozdielne názory, pokiaľ ide o možnosť uplatniť tento rozsudok vo veci samej. O tom, či to tak je, rozhodne vnútroštátny súd.

55. Vzhľadom na všetky vyššie uvedené úvahy zastávam názor, že všeobecné pravidlo stanovené v prvej časti článku 9 ods. 1 rámcového rozhodnutia sa má vykladať v tom zmysle, že ak členský štát v rámci svojho vnútroštátneho právneho systému umožňuje začať konanie proti právnickým osobám, pokiaľ ide o protiprávny čin, skutočnosť, že tento systém môže kvalifikovať zodpovednosť za taký čin ako „nepriamu a následnú“ a/alebo „správnu“, nezbavuje tento členský štát povinnosti uplatniť ustanovenia tohto článku, pokiaľ ide o právnické osoby, ak 1. kritériá, na základe ktorých je protiprávny čin definovaný, sú stanovené s odkazom na ustanovenia trestného zákona, 2. zodpovednosť za tento čin sa zakladá na skutočnosti, že protiprávneho činu sa dopustila fyzická osoba, a 3. konanie proti právnickej osobe patrí do právomoci trestných súdov, vzťahujú sa naň ustanovenia trestného poriadku a za normálnych okolností bude spojené s konaním proti fyzickej osobe či osobám, ktoré sa údajne dopustili protiprávneho činu.

Výnimka

56. Všeobecné pravidlo v článku 9 ods. 1 sa neuplatňuje v „určitých prípado[ch], kde vnútroštátne právo stanovuje odškodnenie, ktoré sa má priznať iným spôsobom“.

57. Nemecká a holandská vláda tvrdia, že táto výnimka sa uplatní na konanie vo veci samej. Ak obete majú možnosť domáhať sa svojich nárokov voči právnickým osobám, ktoré sa údajne dopustili trestných činov, v občianskoprávnom konaní, členský štát nemá povinnosť zabezpečiť, aby sa nárok mohol uplatniť v trestnom konaní proti týmto osobám.

58. S týmto tvrdením nesúhlasím.

59. Ako odchýlka od všeobecného pravidla stanoveného v prvej časti článku 9 ods. 1 sa výnimka musí vykladať reštriktívne.[32] Ak by sa táto výnimka vykladala tak, že zo všeobecného pravidla vylučuje všetky prípady týkajúce sa určitej kategórie páchateľov, to znamená právnických osôb, mohlo by to viesť k riziku, že sa z výnimky stane pravidlo. Takýto záver normotvorca určite nemal v úmysle. Výnimka sa má uplatňovať „v určitých prípadoch“. V tomto zmysle by som odkázala na *prípravné práce* na rámcovom rozhodnutí, opisujúce diskusiu, ktorá prebehla na zasadnutí príslušnej pracovnej skupiny

31 — Pozri bod 31 vyššie.

32 — Pozri v tomto zmysle návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott vo veci Dell'Orto, už citované v poznámke pod čiarou 14, body 81 a 82.

Rady, ktorá sa zaoberala znením návrhu rámcového rozhodnutia.[33] Zápisnica z tohto zasadnutia uvádza, že švédska, rakúska a nemecká delegácia navrhli, aby bolo dané spojenie[34] vymazané. Zápisnica ďalej zaznamenáva, že (francúzske) predsedníctvo zdôraznilo, že „bez [tejto] formulácie by odsek 1 nemal zmysel".

60. To však neznamená, že nikdy nemôžu nastať okolnosti, za ktorých je možné uplatniť výnimku. V tomto zmysle súhlasím s Komisiou, že musia existovať objektívne okolnosti, ktoré odôvodňujú takýto záver. Pôjde o prípady, keď všeobecné pravidlo z praktických dôvodov nemožno uplatniť, napríklad keď škodu, ktorá vznikla v dôsledku trestného činu, nie je možné zistiť, alebo ju nie je možné zistiť dostatočne presne na to, aby sa dal nárok formulovať až po tom, ako sa trestné konanie proti páchateľovi skončilo. Vylúčenie právnických osôb *ako kategórie* z pôsobnosti článku 9 ods. 1 však nie je možné objektívne odôvodniť.

61. Dospela som preto k záveru, že výnimku zo všeobecného pravidla stanovenú v druhej časti článku 9 ods. 1 nie je možné vykladať tak, že zo všeobecného pravidla stanoveného v prvej časti tohto článku vylučuje všetky prípady týkajúce sa určitej kategórie páchateľov, akou sú právnické osoby.

Záverečné poznámky

Uplatnenie vyššie uvedených zásad

62. V konaní vo veci samej bude musieť vnútroštátny súd urobiť nasledujúce kroky. Po prvé musí určiť, či *trestný čin* v zmysle článku 9 ods. 1 rámcového rozhodnutia spáchali dotknuté právnické osoby. Na to, aby dospel k takémuto zisteniu, by mal brať do úvahy nielen vnútroštátne predpisy týkajúce sa povahy protiprávneho činu, ale aj princípy stanovené v bode 48 vyššie. Po druhé musí overiť, či tieto osoby spadajú do kategórie *páchateľov* na účely tohto ustanovenia. Na to, aby dospel k záveru v tejto veci, musí zohľadniť pripomienky, ktoré sú uvedené v bode 49 vyššie. Po tretie by mal posúdiť, či je dané konanie *trestným konaním* v zmysle tohto článku. Pritom by mal zohľadniť úvahy uvedené v bode 50 vyššie. Napokon musí rozhodnúť, či existujú výnimočné okolnosti, ktoré odôvodňujú uplatnenie výnimky stanovenej v druhej časti článku 9 ods. 1. Ak pritom rozhodne, že všeobecné pravidlo sa uplatní a výnimka nie, musí posúdiť, či vnútroštátne právne predpisy skutočne spĺňajú všeobecné pravidlo.

63. V tomto zmysle uvádzam nasledujúce všeobecné pripomienky.

64. Súdny dvor už rozhodol, že zásada, podľa ktorej sa má vnútroštátne právo vykladať v súlade s právom Únie, je záväzná vo vzťahu k rámcovým rozhodnutiam prijatým v rámci hlavy VI Zmluvy o Európskej únii. Pri uplatňovaní vnútroštátneho práva musí vnútroštátny súd, ktorý ho vykladá, pri výklade postupovať v rámci možností s prihliadnutím na znenie a účel rámcového rozhodnutia tak, aby sa dosiahol cieľ, ktorý toto rozhodnutie sleduje, a aby takto dosiahol súlad s ustanoveniami Zmluvy.[35]

33 — Pozri správu pracovnej skupiny pre spoluprácu v trestných veciach z 11. júla 2000, žiadosť 10387/00 COPEN 54.

34 — V tom čase formulácia znela „v určitých konkrétnych prípadoch". Domnievam sa, že nezáleží na vypustení slova „konkrétnych".

35 — Pozri rozsudok zo 16. júna 2005, Pupino, C-105/03, Zb. s. I-5285, bod 43.

65. Súdny dvor však zároveň opakovane rozhodol, že povinnosť vnútroštátneho súdu vykladať vnútroštátne právo v súlade s právom Únie je obmedzená všeobecnými právnymi zásadami, najmä zásadou právnej istoty a zákazu retroaktivity. Inými slovami, zásada konformného výkladu nemôže slúžiť ako základ na výklad vnútroštátneho práva *contra legem*. Táto zásada však vyžaduje, aby vnútroštátny súd zohľadnil vnútroštátne právo ako celok na to, aby posúdil, do akej miery toto právo možno uplatniť v tom zmysle, že dosiahnutý výsledok nebude v rozpore s cieľom rámcového rozhodnutia. [36]

66. Nakoniec vnútroštátny súd uvádza, že vykladať vnútroštátne právo spôsobom, aký navrhuje žalobca vo veci samej, by mohlo viesť k porušeniu pravidla stanoveného vnútroštátnym právom, ktoré bráni analogickému uplatneniu ustanovení trestného zákona *in malam partem*.

67. Nielen vnútroštátne právo zakazuje uplatnenie ustanovení trestného práva týmto spôsobom. Už v roku 1963 Európska komisia pre ľudské práva rozhodla, že by to bolo v rozpore s článkom 7 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach, na základe ktorého nikoho nemožno odsúdiť za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva trestným činom. [37] Podobný prístup prijal Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre. [38]

68. Článok 7 ods. 1 Dohovoru má rovnaké znenie ako príslušná časť článku 49 ods. 1 Európskej charty základných práv. Po vstupe Lisabonskej zmluvy do platnosti má Charta s účinnosťou od 1. decembra 2009 právnu silu primárneho práva. [39] V zmysle článku 52 ods. 3 Charty majú práva, ktoré sú v nej zakotvené a ktoré zodpovedajú právam zaručeným v Dohovore, ten istý zmysel a rozsah ako práva stanovené Dohovorom.

69. Analogické uplatnenie ustanovení vnútroštátneho trestného práva *in malam parte* môže, ale aj nemusí byť v rozpore s vnútroštátnym právom (k tejto otázke svoje stanovisko neuvádzam). Zostáva tu však otázka uplatnenia tejto zásady v súvislosti s článkom 9 ods. 1 rámcového rozhodnutia.

70. Článok 9 ods. 1 nevyžaduje, aby členský štát určitým spôsobom zmenil podstatné aspekty vnútroštátneho trestného práva. [40] Toto ustanovenie nemá vplyv ani na výšku odškodnenia, ktoré sa má zaplatiť obeti za škody spôsobené spáchaním trestného činu – rámcové rozhodnutie vôbec nestanovuje, že daná suma by sa mala vypočítať iným spôsobom v trestných konaniach a občianskych konaniach. V snahe chrániť záujmy obetí trestných činov sa rozhodnutie snaží skrátiť čas, v ktorom bude odškodnenie splatné. Ide o procedurálnu záležitosť, nemá to nijaký vplyv na trestnú zodpovednosť povinného. Keďže je to tak, nevidím žiadny dôvod, pre ktorý by sa mohla zásada *in malam partem* uplatniť na výklad článku 9 ods. 1 rámcového rozhodnutia, aký navrhujem v týchto návrhoch.

36 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Pupino, už citovaný v poznámke pod čiarou 35, body 44 a 47. Pozri tiež v inom kontexte rozsudok z 5. októbra 2004, Pfeiffer a i., C-397/01 až C-403/01, Zb. s. I-8835, body 118 a 119.

37 — Pozri rozsudok X v. Rakúsko, uznesenie č. 1852/63, ročenka 8, s. 190 a 198. Pozri tiež rozsudok X v. Spojené kráľovstvo, uznesenie č. 6683/74, 3 D.R. 95.

38 — Pozri rozsudok Kokkinakis v. Grécko, uznesenie č. 14307/88, 260-A, bod 51.

39 — Článok 6 ods. 1 ZEÚ.

40 — Pozri bod 34 vyššie.

Návrh

71. Vzhľadom na uvedené zastávam názor, že Súdny dvor by mal na otázky Tribunale di Firenze odpovedať takto:

Všeobecné pravidlo stanovené v prvej časti článku 9 ods. 1 rámcového rozhodnutia Rady 2001/220/SVV z 15. marca 2001 o postavení obetí v trestnom konaní sa má vykladať v tom zmysle, že ak členský štát v rámci svojho vnútroštátneho právneho systému umožňuje začať konanie pre protiprávny čin proti právnickým osobám, skutočnosť, že tento systém môže kvalifikovať zodpovednosť za taký čin ako „nepriamu a následnú“ a/alebo „správnu“, nezbavuje tento členský štát povinnosti uplatňovať ustanovenia tohto článku, pokiaľ ide o právnické osoby, ak 1. kritériá, na základe ktorých je protiprávny čin definovaný, sú stanovené s odkazom na ustanovenia trestného zákona, 2. zodpovednosť za tento čin sa zakladá na skutočnosti, že protiprávny čin bol spáchaný fyzickou osobou, a 3. konanie proti právnickej osobe patrí do právomoci trestných súdov, vzťahujú sa naň ustanovenia trestného poriadku a za normálnych okolností bude spojené s konaním proti fyzickej osobe či osobám, ktoré sa údajne dopustili daného protiprávneho činu.

Výnimka z tohto všeobecného pravidla stanovená v druhej časti článku 9 ods. 1 musí byť vykladaná reštriktívne. Nemôže byť vykladaná v tom zmysle, že zo všeobecného pravidla stanoveného v prvej časti tohto článku vylučuje všetky prípady týkajúce sa určitej kategórie páchateľov, akou sú právnické osoby.